

Nr 8.

Av herr **Åqvist**, om lagstiftning rörande rätt för kommun att anslå medel till lokala luftskyddsåtgärder och lokalt luftvärn.

Den osäkerhet, som i förordningar och praxis rått beträffande luftskydd och luftvärn samt huruvida desamma voro statliga eller kommunala angelägenheter, synes genom de senaste årens lagstiftningsarbete ha något skingrats. De aktuella förhållandena nödvändiggöra även, att klarhet på dessa områden snarast möjligt skapas. Den allmänna offervilja för försvaret, som nu sveper över landet, stimuleras bäst genom ett sådant klarläggande och genom att det blir fastslaget, i vad mån menigheter ha rätt och skyldighet att bidra till det lokala luftskyddet och luftvärn.

I författningarna synes nu allmänt göras en skillnad mellan luftvärn och luftskydd. Luftskyddet definieras i 1 § av luftskyddslagen den 11 juni 1937 såsom åtgärder av *icke militär natur*, vilka åsyfta att försvåra anfall från luften eller begränsa verkningarna av sådant anfall. Av detta skulle indirekt framgå, att luftvärn avsåge åtgärder av militär natur med i huvudsak samma syften. Att statsmakterna önska markera en skillnad ifråga om luftskydd och luftvärn framgår även därav, att av de tvenne förordningarna om rätt att vid taxering vissa år enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för belopp, som utgivits såsom gåva, har den ena, av den 3 juni 1938, avseende på vad som ges som gåva för luftvärn och den andra, av den 19 maj 1939, på vad som på samma sätt utges som gåva för luftskyddet. Några definitioner för att framhäva denna skillnad ha dock ej gjorts.

Såväl luftskydd som luftvärn ha ansetts vara statliga angelägenheter, men ifråga om luftskyddet ha stora delar av de lokala anordningarna lagts å kommuner och enskilda genom vid 1939 års lagtima riksdag företagna ändringar i luftskyddslagen. Genom 10 § åläggas kommunerna att vidtaga vissa åtgärder av huvudsakligen organisatorisk art, och med stöd av 11 § kan länsstyrelse ålägga kommun att på kommunens egen bekostnad vidtaga vissa varnings- och skyddsåtgärder vid kommunens tekniska verk samt ifråga om mörkläggning. I vad mån kommun har rätt och plikt att vidtaga andra anordningar för befolkningens skydd är fortfarande mycket tveksamt. I ett uttalande i Kungl. Maj:ts proposition nr 274 synes departementschefen ha förutsatt, att kommuner frivilligt skulle åtaga sig ekonomiskt ansvar för andra uppgifter än dem, som angivits i luftskyddslagen.

Om den kommunala kompetensen sträcker sig så långt utan stöd av författningsbestämmelser är naturligtvis osäkert. Rör det sig däremot om utgifter för luftvärn, som helt eller delvis skola bestridas genom uttaxerade

medel, så har Kungl. Maj:t i regeringsrätten genom ett den 21 oktober 1939 avkunnat utslag upphävt ett kommunalt beslut i sådan riktning. Ännu saknas dock något utslag ifråga om kommuns rätt att utan länsstyrelses åläggande frivilligt ikläda sig utgifter för större arbeten avseende befolkningens skydd.

I det senare fallet kan det speciellt vara anläggandet av skyddsrum för allmänheten, som en kommun finner snarast behöver igångsättas. För många fastighetsägare torde det vara svårt, för att inte säga omöjligt, att på ett tillfredsställande sätt ordna sådana. Därest en kommun finner, att behov av skyddsrum för allmänheten finnes och på egen bekostnad vill ordna dylikt, borde en sådan åtgärd ej kunna förhindras genom ett överklagande. Givetvis finnes det även andra luftskyddsåtgärder, som kunna vara lika påkallade och om vilka detsamma gäller.

Det torde även vara uppenbart, att åtgärder för positivt luftvärn äro minst lika mycket av behovet påkallade som luftskyddsåtgärder. Det finsk-ryska kriget har visat, att näppeligen någon stad, industri- eller bosättningscentrum av betydelse eller järnvägsknut undgår anfall från luften och att sådana i många fall rikta sig mot rena landsbygden. Det är därför för varje större ort nödvändigt, att luftvärn anskaffas, speciellt i ett land vilket som Sverige är starkt industrialiserat och beroende av sina vattenkraftstationer. Frivilliga lokala insamlingar ha också vidtagits i mycket stor utsträckning. De influtna eller tecknade beloppen äro avsevärda och vittna om en klar insikt och förståelse för luftvärnets rent förebyggande betydelse. För anskaffande av luftvärn krävas emellertid belopp av en storleksordning, som gör det mycket svårt att å frivillighetens väg uppbringa desamma. I en del kommuner ha också de beslutande menigheterna bidragit med sådana belopp, som behövas för att utfylla den brist, som uppstått mellan kostnaden för planerat luftvärn och vad som å frivillighetens väg kunnat insamlas. Även om detta ändamål ej kan anses vara en kommunernas gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenhet i den bemärkelse, man hittills velat inlägga i detta uttryck, så är det dock en angelägenhet av sådan vikt för en kommun, att man kan säga att kommunens liv, välfärd och fortbestånd är i högsta grad beroende på att luftvärn kan anskaffas och kan anskaffas i rätt tid. Det är till och med något förmer än en vanlig ordnings- och hushållningsangelägenhet. Behovet av luftvärn är vitsordat redan av den civila luftskyddsutredningen (Statens offentliga utredningar 1936:57), och den senaste tidens erfarenheter från vårt broderland bestyrka detta i allra högsta grad.

Regeringsrättens ovan omförmälda utslag ger emellertid möjlighet för en enda person inom en kommun att kullkasta ett beslut om anslag av den för kommunen beslutande representationen för detta ändamål. Under sådana förhållanden är det önskvärt, att en speciallagstiftning snarast kommer till stånd, som ger kommun möjlighet att såsom en sin angelägenhet besluta om anslag till luftvärn. Det kunde till och med ifrågasättas, om inte staten borde

ålägga vissa kommuner att ordna luftvärn, men då i varje fall på flera större orter frivilliga insamlingar äro i gång, torde det till en början vara tillräckligt, om kommunerna få laglig möjlighet att besluta anslag för luftvärnsändamål, även om härför medel helt eller delvis måste anskaffas genom uttaxering.

På grund av det anförda och med hänsyn till vikten av att ovan berörda frågor avgöras redan vid innevarande års riksdag och så snart som möjligt, får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande kommunalförfattningar eller provisoriskt tillägg till desamma eller speciell lagstiftning, som möjliggör för kommun att bidra till eller i sin helhet anslå medel till lokala luftskyddsåtgärder och lokalt luftvärn utan att den kommunala kompetensen därmed överskrides.

Slutligen hemställer jag, att vederbörande utskott ville utarbeta förslag till erforderlig författning eller författningsändring i ovan angivna syften.

Stockholm den 16 jan. 1940.

Ernst Åqvist.
